

بررسی شاخص‌های امنیت اجتماعی در شهرستان‌های استان آذربایجان غربی

(مورد مطالعه: بزه سرقت و قاچاق مواد مخدر)

رسول ملکی نظام‌آباد¹، علی خدایی²

تاریخ دریافت: 1395/03/14
تاریخ پذیرش: 1395/06/20

از صفحه 143 تا 166

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی
سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395

چکیده

از آنجایی که امنیت یک نعمت بی‌بدیل بوده و در همه ابعاد فردی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، قضایی و غیره از نیازهای اصلی فرد و جامعه بوده و ایجاد گسترش آن نیز وظیفه احاد ملت، حکومت‌ها و دولت‌ها است بنابراین، هیچ مکتب یا نظام حقوقی نمی‌تواند خود را نسبت به موضوع امنیت بی‌تفاوت قلمداد کند. زیرا امنیت گذشته از این که یکی از ضروری‌ترین نیازهای بشر است عامل مهمی برای رشد و توسعه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، علمی و اقتصادی است. با توجه به امنیت در کشور به‌ویژه مناطق مرزی، پژوهش حاضر با هدف بررسی شاخص‌های امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از 15 شاخص در زمینه سرقت و قاچاق مواد مخدر در شهرستان‌های 17 گانه استان آذربایجان غربی تهیه شده است. نوع پژوهش کاربردی و روش آن توصیفی - مقایسه‌ای است. همچنین، برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش ویکور (VIKOR) و سیستم اطلاعات جغرافیایی استفاده شده است. طبق یافته‌های پژوهش، شهرستان پلدشت با بیشترین میزان ویکور ($Q_i=1$) در جایگاه نخست و شهرستان‌های چالدران با میزان ویکور ($Q_i=0.99$) در جایگاه دوم و در نهایت شهرستان شوط نیز با میزان ویکور ($Q_i=0.98$) در جایگاه سوم از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. در مقابل، شهرستان‌های ارومیه با کمترین میزان ویکور ($Q_i=0.00$)، شهرستان میاندوآب با میزان ویکور ($Q_i=0.87$) و شهرستان شاهیندژ با میزان ویکور ($Q_i=0.876$) به ترتیب در جایگاه‌های آخر قرار گرفته‌اند.

کلید واژه‌ها: امنیت اجتماعی، سرقت، قاچاق، ویکور، آذربایجان غربی.

1- دکترای تخصصی جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و مدرس دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید رجایی ارومیه (نویسنده مسئول).

Maleki.rasoul@yahoo.com

2- دانشجوی دکترای تخصصی جامعه‌شناسی سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران، واحد الکترونیک.

مقدمه

مطالعه در تاریخ جوامع بشری از آغاز تاکنون حکایت از آن دارد که برخی از نیازهای انسان برخلاف پیشرفتهایی که در سیر تاریخی او صورت گرفته هنوز با او همراه بوده و نه تنها از اهمیت آن کاسته نشده بلکه ابعاد جدیدتری را به خود اختصاص داده که در گذشته مطرح نبوده است. یکی از مهم‌ترین این نیازها نیاز به امنیت است (فقیهی فرهمند و زنجانی، 1392: 128) و به تبع آن دولت‌های ملی نیز همواره درصدد استقرار امنیت داخلی برای پیشرفت و حفظ نظام بودند و هستند. تردیدی نیست که بدون وجود امنیت هیچ برنامه‌ای در کشور قابل اجرا نیست (صدیق و همکاران، 1395: 3). امنیت مفهومی ذهنی و نسبی است که بر پایه اصول متعدد در یک جامعه پدیدار و استمرار می‌یابد. در نگرش‌های سنتی به مقوله امنیت اغلب کاربرد نیروهای نظامی و تهدید محوری مورد توجه بوده درحالی که در مطالعات امنیتی انتقادی و جامع‌نگر امروز گروه‌های اجتماعی می‌توانند نه تنها از ناحیه ابزار نظامی بلکه از طریق عوامل محیطی یا اقتصادی مورد تهدید قرارگیرند و این عوامل می‌توانند به نوبه خود یکپارچگی یا استقلال سیاسی یک کشور را مورد تهدید قرار دهند (رهنمایی و پورموسی، 1385: 180).

واژه امنیت به‌عنوان یک مفهوم عام تمامی شئون زندگی انسان را دربرمی‌گیرد و با بقای نفس و صیانت از حیات و موجودیت زنده در ارتباط می‌باشد و همه موجودات در تقلای بقا و حفظ وجود و حیات سالم خود هستند و امنیت عامل این نیاز اساسی و حیاتی است. لذا، امنیت مهم‌ترین آرمان انسان و موجود زنده تلقی می‌شود (حافظ‌نیا، 1385: 325). در واقع، «امنیت» یعنی رفع خطر و رفع خطر یعنی استفاده بهینه از فرصت. بنابراین، باید چنین نتیجه گرفت که امنیت دارای دو عنصر اساسی تهدید و فرصت است و برقراری امنیت منوط به رهایی نسبی از تهدید و بهره‌گیری بهینه از فرصت‌ها است (خلیلی، 1381: 428). بدون شک امنیت به‌عنوان یک مفهوم به هدفی نیاز دارد که به آن استناد نماید و ضرورت وجودی آن را توجیه کند. زیرا بدون پاسخ به این سؤال که امنیت برای چه؟ این ایده هیچ معنایی ندارد. هدف مرجع امنیت ملی را دولت تشکیل می‌دهد و در نظام بین‌الملل دولت دارای حاکمیت و قلمرو واحد استاندارد امنیت ملی قلمداد می‌گردد (بوزان، 1378: 88).

امنیت دارای معانی گسترده، مبهم و پیچیده‌ای است و دارای ابعاد و وجوه گوناگون می‌باشد که مهم‌ترین آنها امنیت اجتماعی می‌باشد. امنیت اجتماعی¹ را می‌توان چنین تعریف کرد: ایمن شدن، درامان بودن و بی‌بیمی، آرامش و آسودگی (زارع و ترکان، 1390: 134). به عبارتی دیگر، منظور از امنیت اجتماعی آرامش و آسودگی خاطری است که هر جامعه موظف است برای اعضای خود در زمینه شغلی، اقتصادی، سیاسی و قضایی ایجاد کند. بنابراین، امنیت اجتماعی چیزی نیست جز حالتی از آسودگی مردم از ترس، تهدید و اضطراب و مصون ماندن جان، مال، ناموس، هویت و اعتقادات آنان از هرگونه تهدید و تعرض مفروض (صدیق سروستانی، 1384: 4).

نظریه پردازان زیادی به بروز ناپایداری‌های امنیتی در نتیجه عدم تحقق مؤلفه‌های توسعه پایدار توجه کرده‌اند. نونژاد با تأکید بر رابطه امنیت و توسعه شرایط لازم برای توسعه پایدار شهری را شامل برقراری امنیت داخلی، برقراری آزادی و سیاست خارجی مناسب می‌داند و معتقد است امنیت فرهنگ توسعه است (نونژاد، 1377: 187). در معادله امنیت هر کشوری مؤلفه‌ها و متغیرهای زیادی اثرگذار است که برخی منشأ داخلی و برخی نیز منشأ خارجی دارند. در حال حاضر و در عصر جهانی شدن بسیاری از شرایط بر دولت‌ها تحمیل می‌شوند و چالش‌های امنیتی شکل معماگونه‌ای به خود گرفته‌اند به طوری که برخلاف گذشته اکنون تهدیدات غیرمستقیم، غیرسنجی و غیرنظامی از تهدیدات مستقیم و نظامی اهمیت بیشتری یافته‌اند. لذا، تهدیدات را باید در امور مختلف سیاسی، فرهنگی و اقتصادی کشورها جستجو نمود و نسبت به آنها چاره‌اندیشی کرد (یاوری بافقی، 1389: 590).

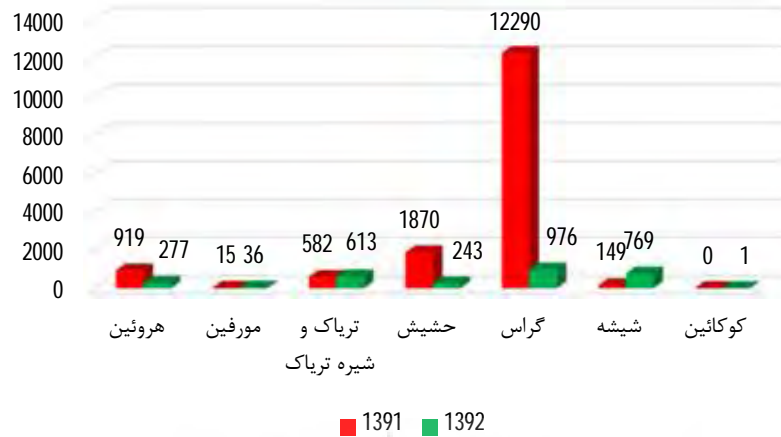
امنیت اجتماعی را با شاخص‌های فراوانی اندازه‌گیری می‌کنند. در این تحقیق دو شاخص قاچاق که یکی از پدیده‌هایی که امروزه به‌عنوان یک معضل اقتصادی و اجتماعی و حتی امنیتی امروز در جوامع مختلف به‌خصوص در مناطق مرزی سبب شده است تا زمینه‌های مناسبی جهت ایجاد اشتغال سالم و پایدار ایجاد نگردد. سودآوری بالای قاچاق باعث شده است که ساکنان بیشتر مناطق مرزی جهت کسب درآمد بیشتر به فعالیت‌های غیرقانونی و قاچاق نظیر کالا، مواد مخدر، اسلحه، سوخت و غیره روی آورند (مصطفی‌زاده،

1- Social Security.

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)

1393: 6) و شاخص سرقت که در معنای لغوی آن ربودن مال و اشیای اشخاص دیگران بدون اطلاع خود شخص می‌باشد. براساس آخرین آمارهای ارائه شده از سوی نیروی انتظامی روزانه به‌طور متوسط 1800 سرقت در کشور رخ می‌دهد. متأسفانه در کشور ایران آسیب‌های اجتماعی به‌طور عام و انحرافات اجتماعی به‌طور خاص از پیچیده‌ترین و بغرنج‌ترین مسائل اجتماعی است که موجب نگرانی نخبگان علمی و سیاسی شده است (محبوبی‌منش، 1385 و محمدی و همکاران، 1393: 10).

براساس ماده 97 قانون برنامه چهارم نیز دولت مکلف است به‌منظور پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی نسبت به تهیه طرح جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی اقدام کند (قانون برنامه چهارم، 1383). مناطق مرزی شمال غرب کشور از نظر مقیاس اثرگذاری امنیتی با اهمیت‌ترین منطقه امنیتی کشور به‌شمار می‌رود. این مناطق در طول تاریخ کشور همیشه یک مبدأ عملیاتی و محل تجمع قوا بوده به همین علت تأثیر غیرقابل انکاری بر امنیت ملی و تمامیت ارضی کشور داشته و نسبت به مناطق مشابه خود از ویژگی‌های خاصی برخوردار بوده است (حسین‌پور پویان، 1386: 88). براساس آمار سازمان زندان‌های استان آذربایجان غربی تعداد مجرمان و زندانیان این شهر سال به سال افزایش چشمگیری داشته‌اند و نظام قضایی و به‌طور کلی بخش عمومی جامعه مجبورند بودجه و هزینه‌های کلان، نیرو و زمان بسیاری را صرف کشف جرایم، دستگیری مجرمان، رسیدگی‌های قضایی، نگهداری و مجازات آنها نمایند. همان‌طور که در بالا نیز اشاره شد این پژوهش به مطالعه و بررسی دو شاخص قاچاق و سرقت در سطح شهرستان‌های استان آذربایجان غربی پرداخته است. این استان یکی از استان‌های پرجمعیت واقع در مرزهای شمال غرب کشور می‌باشد که دارای 564 کیلومتر مرز مشترک با کشورهای همسایه می‌باشد و این امر در بروز ناامنی‌ها در استان نقش مهمی دارد. حفظ امنیت اجتماعی برای ساکنان این استان همواره دغدغه بسیاری از مسولان بوده است. طبق آمارهای موجود در سال 1391 در مجموع 730 نفر در رابطه با قاچاق مواد مخدر دستگیر شده‌اند که این تعداد در سال 1392 به 968 نفر رسیده است. جدول زیر میزان مواد مخدر و نوع مواد کشف شده در استان در دو سال متوالی 1391 و 1392 را نمایش می‌دهد.

نمودار (1) تعداد افراد دستگیر شده به جرم حمل موادمخدر (قاچاق)
(منبع: سالنامه آماری استان، 1393)

همچنین، طبق آمار موجود تعداد افراد سارق دستگیر شده در سال 1385 در مجموع 2056 نفر بوده است که این رقم در سال 1391 به 3719 رسیده است. این امر نشان‌دهنده افزایش تعداد این افراد در سطح استان می‌باشد. با توجه به ضرورت امر در این پژوهش به اولویت‌بندی و تعیین جایگاه هریک از شهرستان‌های 17 گانه این استان با روش ویکور پرداخته شده است.

پیشینه پژوهش

در زمینه امنیت اجتماعی تاکنون پژوهش‌های فراوانی در سطح کشور انجام شده است ولی هنوز جای بحث و بررسی درباره این موضوع وجود دارد و از ارزش پژوهش‌های بعدی در این زمینه چیزی نخواهد کاست. در اینجا به چند نمونه از آنها اشاره شده است. صدیق و همکاران (1395) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر امنیت شهرهای مرزی در استان آذربایجان غربی» به این موضوع اشاره می‌کند که اصولاً امنیت و توسعه رابطه متقابل و دوسویه دارند و با افزایش امنیت شهرهای مرزی میزان سرمایه‌گذاری و توسعه اقتصادی و اجتماعی این شهرها افزایش می‌یابد. در این مقاله با استفاده از روش AHP به بررسی عوامل مؤثر در امنیت شهرهای مرزی استان

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)

آذربایجان غربی پرداخته‌اند. یافته‌های ایشان نشان می‌دهد که امنیت در شهرهای مرزی استان با مسائل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی گره خورده است و با توجه به نتایج AHP در بین عوامل عامل سیاسی و اقتصادی هر کدام با 0,422 و 0,223 امتیاز بیشترین تأثیر را در امنیت شهرهای مرزی استان دارند.

در مقاله‌ای دیگر محمدی و همکاران (1393) با عنوان «اولویت‌بندی وضعیت شاخص‌های امنیت اجتماعی و رتبه‌بندی استان‌های کشور از نظر سطح امنیت اجتماعی با استفاده از روش تحلیل رابطه‌ای خاکستری (GRA)» با به‌کارگیری شاخص‌های امنیت اجتماعی و تحلیل رابطه خاکستری به اولویت‌بندی استان‌های کشور پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد 5 شاخص، سرقت از اماکن دولتی، قتل عمد، تصادفات برون‌شهری، قاچاقچیان دستگیرشده در زمینه موادمخدر، ضرب و جرح و صدمه دارای کمترین درجه رابطه خاکستری هستند. همچنین، استان‌های سمنان، قم، همدان، سیستان و بلوچستان و خراسان رضوی از درجه رابطه خاکستری پایین‌تری برخوردار هستند.

شاطریان و همکاران (1393) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل راهبردی مناطق مرزی؛ مطالعه موردی: شهرهای مرزی استان کردستان» با هدف بررسی راهکارهایی برای کاهش قاچاق کالا در استان کردستان بر پایه ویژگی‌های اقتصادی-اجتماعی با روش تحلیلی سوات پرداخته‌اند. طبق یافته‌های به‌دست‌آمده راهکارهای بهره‌برداری از منابع معدنی و کشاورزی شهرهای مرزی با استفاده از نیروی کار محلی توسعه صادرات، گسترش فعالیت‌های کشاورزی با استفاده از امکانات طبیعی کشاورزی و نیروهای انسانی بومی شهرهای مرزی برای ایجاد صنایع تبدیلی وابسته به محصولات کشاورزی و ایجاد زمینه مناسب برای بهره‌مندی از خلاقیت و نوآوری جوانان در کارآفرینی و بنگاه‌های زودبازده پیشنهاد شده است. چوخاچی زاده و امینی قشلاقی (1389) در مقاله‌ای با عنوان «بسترهای ناامنی در مناطق مرزی استان آذربایجان غربی از منظر جغرافیای نظامی-امنیتی» با روش توصیفی به بررسی عوامل ناامنی در مناطق مرزی استان آذربایجان غربی پرداخته‌اند. طبق یافته‌های پژوهش، وجود محدودیت‌ها و بی‌عدالتی‌های جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی، اتخاذ نکردن راهبردهای مناسب نظامی-امنیتی و تحولات مناطق کردنشین عداق و ترکیه در گسترش ناامنی در منطقه مرزی استان با ارایه راهکارها و پیشنهادهای لازم از بعد نظامی-امنیتی پرداخته شده است.

موسوی و همکاران (1388) نیز در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل ساختار فضایی شهرهای مرزی استان آذربایجان غربی» با استفاده از تحلیل‌های آماری چندمتغیره و شبکه‌های عصبی و مدل‌های کمی برنامه‌ریزی از جمله تصمیم‌گیری چندمعیاره تاپسیس، آنتروپی، ضریب پراکندگی برای رتبه‌بندی و روش‌های شبکه عصبی تحلیل رگرسیون و تحلیل واریانس نیز برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده کرده‌اند. برابر بررسی‌های صورت‌گرفته پژوهشگران، از بین 13 شهر مرزی استان براساس تقسیمات اداری و سیاسی سال 1385 شهرهای پیرانشهر، سردشت و اشنویه، که حدود 67,8% از جمعیت شهرهای مرزی را شامل می‌شوند، به‌عنوان شهرهای مرزی توسعه‌یافته شناخته شده‌اند.

مبانی نظری

امنیت در اصطلاح سیاسی و حقوقی به‌صورت «امنیت فردی»، «امنیت اجتماعی»، «امنیت ملی» و «امنیت بین‌المللی» به‌کار برده می‌شود.

امنیت فردی: حالتی است که در آن فرد فارغ از از ترس آسیب‌رسیدن به جان یا مال یا آبروی خود یا از دست‌دادن آنها زندگی کند؛

امنیت اجتماعی: نیز حالت فراغت همگانی از تهدید است که کردار غیرقانونی دولت یا دستگاهی یا فردی یا گروهی در تمامی یا در بخشی از جامعه پدیدآورده؛

امنیت ملی: حالتی است که ملتی فارغ از تهدید از دست‌دادن تمام یا بخشی از جمعیت، دارایی یا خاک خود به‌سربرد؛

امنیت بین‌المللی: نیز حالتی است که در آن قدرت‌ها در حالت تعادل و بدون دست‌یازی به قلمرو یکدیگر به‌سربرند و وضع موجود در خطر نیفتد (آشوری، 1376: 38).

برای نخستین بار مکتب کپنهاگ امنیت اجتماعی را توسط باری بوزان² مطرح کرد و آن را یکی از ابعاد پنجگانه امنیت ملی معرفی کرد. بوزان معتقد است که امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، هویت و عرف ملی با شرایط قابل‌قبولی از تحول مربوط است (ویسی و محمدی‌نژاد، 1395: 110 به نقل از بوزان، 1389: 34). اما ال‌ویور در کتاب هویت، مهاجرت و منشور جدید امنیت در اروپا معتقد است که برداشت

2- Barry Buzan.

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)

بوزان از امنیت اجتماعی ناقص و سست‌بنیاد است و امنیت اجتماعی را در قبال امنیت ملی فدا کرده است. به عقیده ویور امنیت اجتماعی در کنار امنیت اقتصادی، سیاسی نظامی و زیست‌محیطی قابل‌طرح نیست بلکه هم‌تراز امنیت ملی است (ویسی و محمدی‌نژاد، 1395: 110 به نقل از weaver, 1993). پارسونز در نظریه سیستمی خود معتقد است که امنیت اجتماعی با حفظ و ادامه توانایی نهادهای جامعه برای انجام وظایف کارکردهای‌شان فراهم می‌شود یعنی امنیت اجتماعی با ایجاد و حفظ شرایط بسترهای لازم برای کارکرد نهادهای جامعه‌پذیر ریشه گرفته و اعتماد، اطمینان، همکاری و همیاری از جمله شاخص‌های آن بوده و زور و قدرت در امنیت اجتماعی ابزار کارآمد نخواهد بود بلکه ابزارهای اطلاع‌رسانی و آموزش مفید می‌باشند (کریمیان و همکاران، 1389: 16). گاهی اوقات پژوهشگران در بررسی میزان امنیت (اجتماعی از شاخص‌های آسیب‌های اجتماعی موجود در جامعه استفاده می‌کنند. فقر، بیکاری و آسیب‌های اجتماعی چون انواع سرقت، کلاهبرداری، تجاوز، اعتیاد، دزدی و... از مهم‌ترین مصادیق شاخص‌های آسیب‌های اجتماعی هستند (نجات و یآوری، 1388: 128). همان‌طور که در بالا نیز اشاره شد در این پژوهش دو مورد آسیب اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفته است.

قاچاق

یکی از عوامل انحطاط و عقب‌افتادگی یک قوم یا ملت پدیده اعتیاد و قاچاق مواد مخدر است. این افیون‌ها به‌عنوان سست‌کننده اعصاب و اراده افراد مطرح هستند که موجبات رخوت و نبود تعادل رفتاری و بی‌تفاوتی نسبت به خانواده و اجتماع را فراهم می‌آورند. زنجیره‌ای از پیامدهای مرتبط با آن نیز مشدد این ابتدال و انحراف اجتماعی است طوری که نهایتاً جامعه‌ای منفعل را به‌بار آورده و سرمایه‌های مملکت را به باد فنا می‌دهند (بندریان، 1391: 2). قاچاق، ویژگی کالایی است که خرید و فروش و حمل آن غیرقانونی است. حمل و نقل و یا خرید و فروش کالا بدون داشتن مجوز قانونی (انوری، 1381). قاچاق مأخوذ از ترکی: تردستی، کاری که پنهانی و با تردستی انجام شود. خرید و فروش کالاهایی که در انحصار دولت بوده یا معامله آنها ممنوع باشد. وارد یا صادر کردن کالاهایی که ورود و صدور آن ممنوع است (عمید، 1355). انواع قاچاق با اختصار عبارتند از:

- انواع قاچاق ارز(یا پول نقد رایج کشورهای خارجی)؛
- قاچاق کالای تجاری؛
- قاچاق سلاح و مهمات؛
- قاچاق آثار ملی و عتیقه(یعنی اشیایی با قدمت یک‌صدسال یا بیشتر)؛
- قاچاق کالای دخانی، مواد افیونی و مخدر(مصطفی‌زاده، 1393:16).

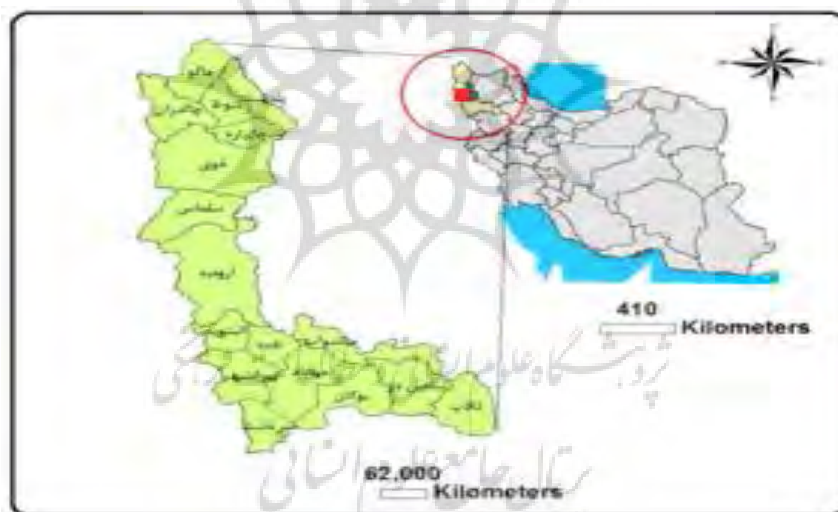
سرقت

واژه سرقت در کتاب‌های لغت به معنای گرفتن شیء در پنهان است و در معنای آن مفهوم خفا و پنهان اخذ شده است. از این رو، به طور کلی یکی از معانی آن پوشیده و مخفی شدن است و «سرق» به معنای «خفی» آمده است. استراق سمع یعنی مخفیانه گوش دادن. در قرآن کریم نیز چنین آمده است: «الا من استرق السمع فاتبعه شهاب مبین». ابن منظور در تعریف سارق چنین می‌گوید: «السارق عند العرب من جاء مستترا الی حرز فاخذ منه ما لیس له». سارق نزد عرب کسی است که به طور پنهانی به سوی حرز می‌آید و چیزی را که از خودش نیست برمی‌دارد(قماشی، 1388:3). به عبارتی دیگر، سرقت عبارت است از این که انسان مال دیگری را به طور پنهانی برآید. با این که فقها در بیشتر ابواب فقه در ابتدا به تعریف موضوع می‌پردازند اما در خصوص سرقت بدون ارایه تعریف آن به بیان شرایط مستلزم حدّ پرداخته و تنها برخی از فقها سرقت را تعریف نموده‌اند که آن هم جامع و مانع نیست. سرقت تعریف ساده‌ای دارد مانند ربودن خدعه‌آمیز مال غیر، برداشتن چیزی از دیگری بدون اطلاع و رضایت وی. بالأخره از نظر قانون سرقت تنها وقتی روی داده است که شیئی موضوع جرم بدون آگاهی و برخلاف میل صاحب آن از تصرف دارنده قانونی آن به تصرف عامل جرم درآید و لازمه این عمل گرفتن، برداشتن و یا کسر رفتن است(ولیدی، 1385:153). با توجه به مطالب فوق به دست می‌آید که سرقت از دیدگاه اهل لغت دارای سه رکن و یا به عبارتی چهار رکن است: برداشتن شیء، از آن دیگری بودن، پنهانی بودن و منقول بودن. این رکن ملازم با مفهوم برداشتن است زیرا شیء غیرمنقول قابل برداشتن نیست. لذا، ذکر مستقل آن ضرورتی ندارد(قماشی، 1388:4).

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)

معرفی محدوده مورد مطالعه

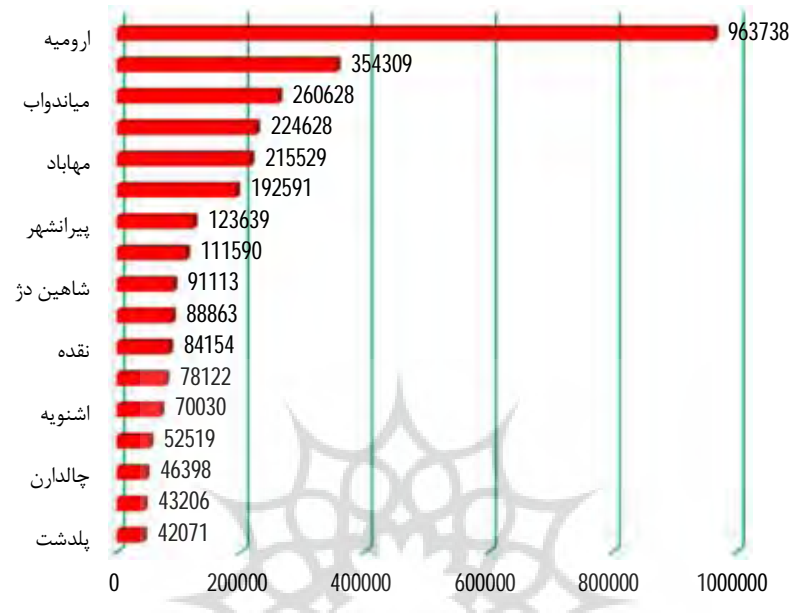
استان آذربایجان غربی با وسعت حدود 43660 کیلومترمربع در شمال غرب ایران با سه کشور عراق، ترکیه و آذربایجان (جمهوری خودمختار نخجوان) دارای مرز مشترک سیاسی می باشد. طول مرز این استان با جمهوری خودمختار نخجوان 128 کیلومتر از دره رود قطورچای تا محل التقای قره سوی سفلی و ارس در محل مرز مشترک ترکیه، ایران و نخجوان است. مرز این استان با ترکیه و عراق، که هدف اصلی این پژوهش نیز می باشد، به طول 564 کیلومتر از قره سوی سفلی تا دالامیرداغ در محل مرز مشترک سه کشور ایران، ترکیه و عراق کشیده شده است. در این پژوهش 8 شهرستان مرزی این استان برای سطح بندی از لحاظ شاخص های توسعه انتخاب شده است که شامل شهرستان های ارومیه، سردشت، ماکو، خوی، سلماس، اشنویه، پیرانشهر و چالدران می باشند و در شکل شماره (1) زیر موقعیت هریک از استان های مورد مطالعه با توجه به تقسیمات اداری و سیاسی کشور نمایش داده شده است.

شکل (1) موقعیت شهرستان های استان در تقسیمات کشوری

نمودار شماره (1) نیز میزان جمعیت هریک از شهرستان ها را با توجه به نتایج آخرین دوره سرشماری نفوس و مسکن سال 1390 نمایش می دهد.

جمعیت

نمودار (2): میزان جمعیت هریک از شهرستان‌های استان (منبع: مرکز آمار ایران)

همان‌طور که در نمودار نیز مشاهده می‌شود شهرستان ارومیه مرکز سیاسی استان با 963738 نفر جمعیت در پرجمعیت‌ترین شهرستان استان و شهرستان پلدشت نیز با 42071 نفر کم‌جمعیت‌ترین شهرستان استان می‌باشد. همان‌طور که در نقشه نیز مشاهده می‌شود در مجموع 8 شهرستان این استان با 3 کشور خارجی دارای مرزهای مشترک می‌باشد که یکی از زمینه‌های بروز پدیده قاچاق در این نواحی و همچنین بروز پدیده سرقت می‌باشد. همچنین، همان‌طور که در نمودار نیز نمایش داده شده است بیشتر استان‌های واقع در نوار مرزی به‌ویژه نواحی مرزی عراق به‌علت بروز ناامنی‌ها در گذر زمان از جمعیت‌پذیری کمتری نسبت به دیگر شهرستان‌های استان داشته است. بنابراین، با توجه به شرایط طبیعی و محیطی استان و وجود زمینه‌های مختلف بروز

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)

نامنی و اختلال در این نواحی در این پژوهش به اولویت‌بندی و تعیین جایگاه هریک از شهرستان‌های 17 گانه این استان با روش ویکور پرداخته شده است.

روش تحقیق

نوع پژوهش حاضر کاربردی و روش آن توصیفی-مقایسه‌ای می‌باشد. داده‌های مورد مطالعه نیز از روش‌های اسنادی و آمار موجود در سالنامه‌های آماری استخراج شده است و در مجموع 15 شاخص مورد مطالعه قرار گرفته است که در ادامه به آنها اشاره شده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از روش ویکور و سیستم اطلاعات جغرافیایی استفاده شده است. در زیر این روش معرفی شده است.

شاخص‌های مورد مطالعه: شناخت بهتر و دقیق‌تر از وضعیت مکان‌های جغرافیایی در زمینه‌های مختلف در سطوح متفاوت منوط به در دسترس بودن اطلاعات کامل و پردازش شده از مکان‌های مورد نظر است (حکمت‌نیا و موسوی، 1385: 268). در این پژوهش در مجموع 15 شاخص مورد مطالعه قرار گرفته است که شامل دو گروه شاخص‌های سرقت و شاخص‌های قاچاق می‌باشد. جدول شماره (1) شاخص‌های مورد مطالعه را نمایش می‌دهد.

جدول (1): شاخص‌های مورد مطالعه

شاخص‌های سرقت	شاخص‌های قاچاق
سرقت احشام	تعداد قاچاقچی دستگیر شده مرد
سرقت از منازل	تعداد قاچاقچی دستگیر شده زن
سرقت از مغازه‌ها	میزان هروئین کشف شده
سرقت از اماکن دولتی	میزان تریاک کشف شده
تعداد سرقت اتومبیل	میزان حشیش کشف شده
تعداد سرقت داخل اتومبیل	میزان سایر مواد کشف شده
تعداد سرقت قطعات اتومبیل	
تعداد سرقت موتورسیکلت	
سایر سرقت‌ها	

(منبع: سالنامه‌های آماری استان آذربایجان غربی، 1390)

روش ویکور: ویکور یک روش $MADM^3$ توافقی است که بر مبنای روش ال‌پی متریک⁴ توسعه یافته است (Jih-jeng and et al, 2009, 761) که به‌عنوان یک تابع کل در برنامه‌نویسی

3- Multiple Attribute Decision Making.

4- LP-metric.

سازش مورد استفاده قرار می‌گیرد (Hung-Yi et al, 2009, 10140) و یکی از مدل‌های پرکاربرد در تصمیم‌گیری و انتخاب گزینه برتر می‌باشد (Chu et al, 2007, 1013). اپریکوویک و تزنگ در سال 1988 این روش را ارایه و سال‌های 2002، 2003، 2004 و 2007 آن را توسعه دادند (Atashin-P et al, 2013, 107). ساختار این مدل به صورت زیر می‌باشد.

1- تشکیل ماتریس داده‌ها براساس n آلترناتیو و k شاخص؛

2- محاسبه وزن شاخص‌ها براساس روش آنتروپی؛

3- تعیین بالاترین ارزش f_i^* و پایین‌ترین ارزش f_i^- توابع معیار در صورتی که $i=1, \dots, n$ باشد؛

4- محاسبه ارزش S_j و R_j برای $j=1, \dots, n$ که به صورت زیر تعریف می‌شوند:

$$f_i^* = \max_j f_{ij}; \quad f_i^- = \min_j f_{ij}$$

$$S_j = \sum_{i=1}^n w_i \cdot \frac{f_i^* - f_{ij}}{f_i^* - f_i^-}; \quad R_j = \max_i \left[w_i \cdot \frac{f_i^* - f_{ij}}{f_i^* - f_i^-} \right]$$

5- مقدار Q_j را برای $j=1, \dots, J$ به طریق زیر محاسبه می‌شود:

$$Q_j = v \cdot \frac{S_j - S^-}{S^+ - S^-} + (1 - v) \cdot \frac{R_j - R^-}{R^+ - R^-}$$

$$S^+ = \max_j S_j; \quad S^- = \min_j S_j; \quad R^+ = \max_j R_j; \quad R^- = \min_j R_j$$

6- رتبه‌بندی عوامل براساس میزان Q_i .

یافته‌های پژوهش

تجزیه و تحلیل با روش ویکور: همان‌طور که در بالا نیز اشاره شد برای اولویت‌بندی و تعیین جایگاه هریک از شهرستان‌های مورد مطالعه از روش ویکور استفاده شده است که در زیر به ترتیب مراحل اشاره شده در قسمت معرفی مدل اجرا می‌شود.

تشکیل ماتریس داده‌ها براساس n آلترناتیو و k شاخص: این ماتریس از n شاخص و m مکان تشکیل شده است.

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)

محاسبه وزن شاخص‌ها: باتوجه به مؤلفه‌های مورد بررسی پژوهش حاضر از روش دلفی برای وزندهی به شاخص‌های مورد مطالعه استفاده شده است. برای انتخاب تیم دلفی چون هدف تعمیم نتایج مطرح‌نبوده از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. معیارهای انتخاب خبرگان تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی است. نکته قابل توجه در انتخاب خبرگان کسب اطمینان از جامعیت دیدگاه‌های مختلف در پژوهش می‌باشد. بنابراین، جمعیت آماری 15 نفر از کارشناسان انتظامی و امنیت داخلی باتجربه در حیطه امنیت می‌باشد. برای وزندهی نهایی نیز از روش ahp استفاده شده است که نتایج حاصل به صورت جدول زیر نمایش داده شده است.

جدول (2): وزن هر گزینه در معیارهای مورد مطالعه

وزن	شاخص
039.0	سرقت احشام
059.0	سرقت از منازل
085.0	سرقت از مغازه‌ها
039.0	سرقت از اماکن دولتی
084.0	تعداد سرقت اتومبیل
099.0	تعداد سرقت داخل اتومبیل
081.0	تعداد سرقت قطعات اتومبیل
092.0	تعداد سرقت موتورسیکلت
025.0	سایر سرقت‌ها
051.0	تعداد قاچاقچی دستگیرشده مرد
044.0	تعداد قاچاقچی دستگیرشده زن
103.0	میزان هروئین کشف‌شده
068.0	میزان تریاک کشف‌شده
078.0	میزان حشیش کشف‌شده
053.0	میزان سایر مواد کشف‌شده
1	مجموع اوزان

(منبع: نگارندگان)

تعیین بالاترین ارزش f_i^* و پایین‌ترین ارزش f_i^- توابع معیار در صورتی که $i=1, \dots, n$ باشد. بهترین و بدترین هریک از مقادیر در هر معیار را شناسایی می‌کنیم و به ترتیب f_j^* و f_j^- می‌نامیم.

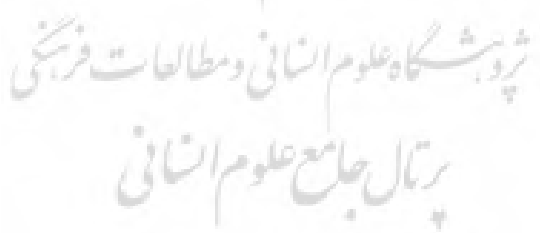
جدول (3): بیشترین مقدار و کمترین مقدار هر گویه

شاخص	f*(max)	f-(min)	(f*-f-)
سرقت احشام	0.0349784	3.02	0.034978
سرقت از منازل	0.0566808	0.0002	0.056461
سرقت از مغازه‌ها	0.0783204	0.000739	0.077582
سرقت از اماکن دولتی	0.0325751	7.08	0.032575
تعداد سرقت اتومبیل	0.0825096	0.00012	0.08238
تعداد سرقت داخل اتومبیل	0.0981237	5.28	0.098071
تعداد سرقت قطعات اتومبیل	0.0768869	0.000164	0.076723
تعداد سرقت موتورسیکلت	0.047609	0.000307	0.047302
سایر سرقت‌ها	0.0245337	0.000101	0.024433
تعداد قاچاقچی دستگیرشده مرد	0.0397461	0.00039	0.039356
تعداد قاچاقچی دستگیرشده زن	0.0374251	2.5	0.037425
میزان هروئین کشف‌شده	0.1000156	2.18	0.100013
میزان تریاک کشف‌شده	0.0588136	6.63	0.058747
میزان حشیش کشف‌شده	0.0715011	5.91	0.071501
میزان سایر مواد کشف‌شده	0.049099	8.22	0.049099

(منبع: نگارندگان)

مقدار Q_j برای $j=1, \dots, J$ به طریق زیر محاسبه می‌شود.

رتبه‌بندی عوامل براساس میزان Q_i : درنهایت جدول زیر جایگاه هریک از شهرستان‌های مورد مطالعه با توجه به شاخص‌های مذکور را نمایش می‌دهد.

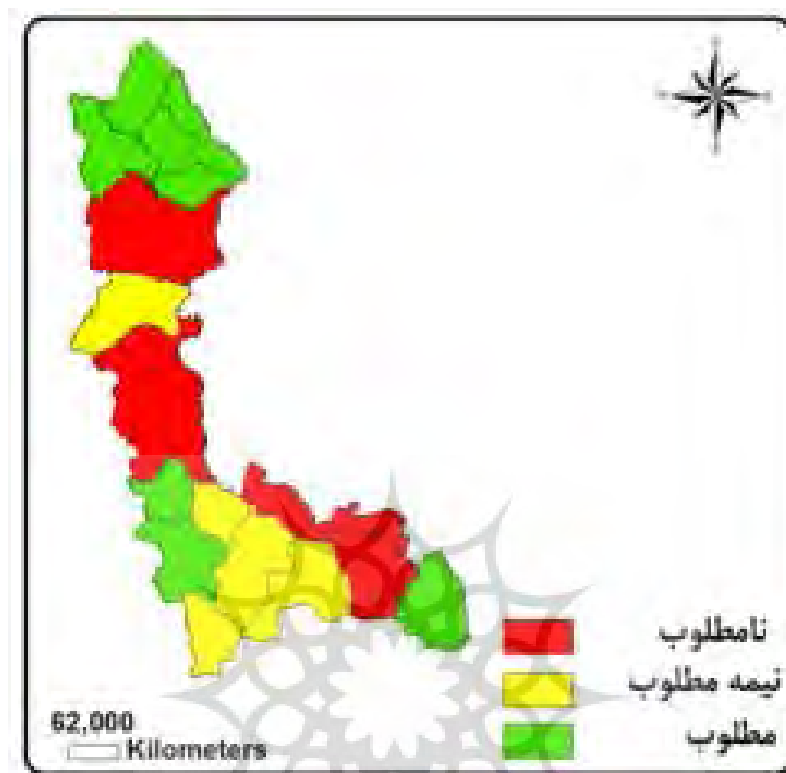
پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)

جدول (4): اولویت بندی شهرستان‌ها با توجه به میزان ویکور

شهرستان	Si	Ri	Qi	جایگاه	میانگین ضریب اولویت	وضعیت
ارومیه	0.095907	0.050807	0	1		
میاندوآب	0.786396	0.102303	0.87604	2	0.000000 - 0.890000	نامطلوب
شاهین دژ	0.849147	0.098734	0.876624	3		
خوی	0.797437	0.102989	0.888726	4		
مهاباد	0.849838	0.102157	0.909803	5		
نقده	0.90415	0.102462	0.942828	6		
بوکان	0.892647	0.10289	0.94055	7	0.890001 - 0.947800	نیمه مطلوب
سلماس	0.89372	0.102914	0.941377	8		
سردشت	0.909105	0.102673	0.947599	9		
پیرانشهر	0.955677	0.102986	0.976407	10		
اشنویه	0.971754	0.102992	0.985374	11		
چاپاره	0.963721	0.102973	0.980741	12		
ماکو	0.96842	0.102963	0.983252	13	1,000000 - 0,947801	مطلوب
تکاب	0.975019	0.102979	0.987059	14		
شوط	0.98207	0.10286	0.989829	15		
چالدارن	0.991459	0.102995	0.996321	16		
پلدشت	0.998002	0.103	1	17		

(منبع: نگارندگان)

همان‌طور که در جدول نیز مشاهده می‌شود شهرستان پلدشت با بیشترین میزان ویکور ($Q_i=1$) در جایگاه نخست، شهرستان چالدارن با میزان ویکور ($Q_i=0.99$) در جایگاه دوم و در نهایت شهرستان شوط نیز با میزان ویکور ($Q_i=0.98$) در جایگاه سوم از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. در مقابل، شهرستان ارومیه با کمترین میزان ویکور ($Q_i=0.00$)، شهرستان میاندوآب با میزان ویکور ($Q_i=0.87$) و شهرستان شاهین‌دژ با میزان ویکور ($Q_i=0.876$) به ترتیب در جایگاه‌های آخر قرار گرفته‌اند. برای روشن‌تر شدن نتیجه مدل و مشخص شدن وضعیت هریک از شهرستان‌ها با توجه به میزان ویکور محاسبه شده در 3 طیف مطلوب، نیمه مطلوب و نامطلوب طیف بندی شدند. شکل زیر وضعیت هریک از شهرستان‌های مورد مطالعه را نمایش می‌دهد.

شکل (2): وضعیت هریک از شهرستان‌های مورد مطالعه با توجه به میزان ویکور

همان‌طور که در شکل بالا نیز مشاهده می‌شود به ترتیب شهرستان‌های ارومیه، خوی، میاندوآب، شاهین‌دژ و مهاباد در وضعیت نامطلوبی از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه قرار گرفتند در حالی که شهرستان‌های چالدارن، پلدشت، اشنویه، شوط، تکاب و چابپاره در مقایسه با دیگر شهرستان‌ها در وضعیت مطلوبی قرار داشتند.

امنیت اجتماعی در شهرستان‌های استان آذربایجان غربی

استان آذربایجان غربی با 17 شهرستان یکی از پرجمعیت‌ترین استان‌های غربی کشور می‌باشد که دارای مرزی طولانی با کشورهای همسایه است. این استان دارای بیشترین تنوع ادیان و اقوام است و به‌نوعی دروازه فرهنگی کشور به‌دلیل همجواری با 3 کشور همسایه شناخته می‌شود. از این‌رو، کوچک‌ترین اتفاقی در هریک از قلمروها موجب

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)

بازتاب آن در قلمروهای همجوار شده و بستر را برای ناآرامی‌های منطقه‌ای آماده می‌کند. بنابراین، امنیت منطقه‌ای مرزهای سیاسی ایران در مناطق کردنشین آذربایجان غربی با قلمروهای کردنشین کشورهای ترکیه و عراق عجین شده است. یکی از پدیده‌های تهدیدکننده این امر پدیده قاچاق در این استان و همچنین سرقت می‌باشد.

جدول (5): وضعیت شاخص‌های مورد مطالعه در شهرستان‌های 17 گانه استان

نامطلوب	نیمه مطلوب	مطلوب
4 استان (ارومیه، میاندوآب، شاهین دژ و خوی)	5 استان (مهاباد، نقده، بوکان، سلماس و سردشت)	8 استان (پیرانشهر، اشنویه، چابپاره، ماکو، تکاب، شوط، چالدارن و پلدشت)

همان‌طور که در جدول نیز مشاهده می‌شود در مجموع 17 شهرستان استان 8 استان دارای وضعیت بهتری نسبت به دیگر شهرستان‌های مورد مطالعه داشته‌اند که این شهرستان‌ها در قسمت‌های شمالی استان در مرزهای ترکیه با شهرستان‌های ماکو و چالدارن واقع شده است. به علت منطقه آزاد ماکو و حضور نیروهای امنیتی در این منطقه میزان بزه سرقت و قاچاق نسبت به دیگر شهرستان‌های استان کمتر است. همچنین، 3 شهرستان با وضعیت نامطلوب شامل ارومیه مرکز استان، میاندوآب و خوی پرجمعیت‌ترین شهرستان‌های استان می‌باشد. با توجه به افزایش جمعیت شهری در این شهرستان‌ها میزان بزه و ناامنی نیز در این نواحی تشدید شده است و بیشتر موارد قاچاق در این شهرستان‌ها مورد استفاده یا مبادله قرار می‌گیرد. در نهایت، از 17 شهرستان استان نیز 5 شهرستان در وضعیت نیمه مطلوب قرار گرفته است. همان‌طور که در نقشه نیز مشاهده می‌شود بیشتر این شهرستان‌ها در مناطق داخلی و مرزی استان قرار گرفته‌اند. شهرستان‌های یادشده به علت جمعیت کم و توسعه نیافتگی بیشتر واردکننده کالاهای قاچاق هستند نه استفاده‌کننده این کالاها. بنابراین، بیشتر مواد قاچاقی در بدو ورود به شهرستان‌های پرجمعیت و متقاضی کالاها ارسال می‌شود.

نتیجه‌گیری

مرزها نماد حاکمیت ملی یک کشور محسوب می‌شوند و حساسیت مردم یک کشور به حفاظت از مرزها و نگهداری از مرزنشینان براساس مرزهای تعریف شده نیز شاخصی از حاکمیت ملی است. همسایگی با 15 کشور جهان و ارتباط ایران با آب‌های آزاد جهان

موقعیت ویژه‌ای را برای این کشور پدید آورده که با توجه به تهدیدهای مختلفی که کشورمان در معرض آن قرار دارد توجه به توسعه مناطق مرزی را از اهمیت ویژه‌ای برخوردار کرده است. استان آذربایجان غربی به‌عنوان یکی از استان‌های مرزی کشور در طول تاریخ شاهد کشمکش‌های فراوانی بوده است. همسایگی با 3 کشور خارجی و وجود پدیده قاچاق در برخی مناطق مرزی امنیت استان را تهدید می‌کند. طبق بررسی صورت گرفته در میان شهرستان‌های استان به ترتیب شهرستان‌های ارومیه، خوی، میاندوآب و شاهین‌دژ در وضعیت نامطلوبی از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه قرار گرفتند در حالی که شهرستان‌های پیرانشهر، اشنویه، چابهار، ماکو، تکاب، شوط، چالدارن و پلدشت در مقایسه با دیگر شهرستان‌ها در وضعیت مطلوبی قرار داشتند.

با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که قاچاق کالا یک اصطلاح همراه با بار منفی برای فعالیت‌های متنوعی است که هم‌اکنون به صورت یک واقعیت اقتصاد و جامعه ایرانی را درگیر کرده است. به همین دلیل است که مقابله با قاچاق کالا برخلاف وفاق و اراده جمعی همه سازمان‌ها بر سر آن به مسئله پیچیده‌ای تبدیل شده است. بازکردن این گره کور نیز مستلزم تحلیل درست آن و تفکیک و سطح‌بندی همه فعالیت‌هایی است که نشان قاچاق بر پیشانی خود دارد. با نگاهی بی‌طرفانه می‌توان دریافت که بسیاری از فعالیت‌هایی که این برچسب منفی را بر خود دارند در واقعیت فعالیت‌های اقتصادی و بازرگانی است که مانند دیگر فعالیت‌های بازرگانی عرضه و تقاضا را به هم مربوط می‌سازد. از عمده‌ترین عوامل قاچاق کالا در مناطق مرزی کشور به لحاظ جغرافیایی و ژئوپلیتیکی می‌توان به این موارد اشاره کرد: وجود مرزهای کوتاه زمینی، نبود دولت‌های مقتدر در همسایگی کشور (ترکیه)، تغییر مرزهای جغرافیایی طی زمان و جدایی جبری بین اقوام، وجود معبرهای گوناگون در مرزهای خاکی از جمله مناطق آزاد، بازارچه مرزی و دیگر مبادی ورودی و خروجی که امکان نظارت گمرکی بر آنها وجود ندارد.

همچنین، منشأ وجود تقاضا برای کالاهای قاچاق علل و عوامل متعددی دارد. شناسایی و بررسی دقیق این علل و عوامل ممکن است در کاهش تقاضا برای این گونه کالاهای و مبارزه جدی با آثار سوء اقتصادی قاچاق کالا تأثیر به‌سزایی داشته باشد. اگر علل و عوامل موجود قاچاق کالا به درستی شناسایی، ارزیابی و تحلیل نشود چه بسا در مبارزه

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)

رودررو با عوامل قاچاق حتی با صرف هزینه‌های هنگفت موفقیتی به‌دست نیاید. مهم‌ترین علل پدیده بروز قاچاق کالا را در ایران باید فضای قطبی‌شده کشور از نظر رشد اقتصادی و اجتماعی دانست. بدین ترتیب که به‌علت محوریت‌یافتن بعضی مناطق رشد نامتوازنی را در مناطق مختلف پهنه کشور شاهد هستیم و علاوه‌بر آن میزان بیکاری در مناطق مرزی روبه‌افزایش است. از طرف دیگر، پیداشدن شکاف و فاصله طبقاتی بسیارزیاد در گروه‌های مختلف درآمدی جامعه و توزیع ناعادلانه ثروت و درآمد بی‌تناسبی شدیدی در سید مصرفی گروه‌های مختلف جامعه ایجاد کرده که نتیجه آن در بهترین اوضاع روی‌آوردن برخی طبقات اجتماعی به کالاهای تجملی و مصرفی است.

منابع

- انوری، حسن (1381) فرهنگ بزرگ سخن؛ ذیل (قاجاق)، تهران: سخن.
- آشوری، داریوش (1376)، دانشنامه سیاسی، تهران: انتشارات مروارید.
- بندریان، اسفندیار (1391)، بررسی پدیده قاجاق موادمخدر و ضرورت مطالعات آمایشی منطقه مرزی ایران و افغانستان بر پایه ایجاد چند ناحیه حایل بین مرزی، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت، چالش‌ها و رهیافت‌ها، زاهدان: دانشگاه سیستان و بلوچستان،
- http://www.civilica.com/Paper-NCBCS01-NCBCS01_022.html
- بوزان، باری (1378)، مردم، دولت‌ها و هراس، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- چوخابی‌زاده مقدم، محمداقبر (1389)، بسترهای ناامنی در مناطق مرزی استان آذربایجان غربی از منظر جغرافیای نظامی - امنیتی، فصلنامه ژئوپلتیک، سال ششم، شماره 3، پاییز 138، صص 186-210.
- حافظنیا، محمدرضا (1385)، تأثیر خودگردانی کردهای شمال عراق بر کشورهای همسایه، تحقیقات جغرافیایی، شماره 83، انتشارات دانشگاه اصفهان.
- حسین‌پور پویان، رضا (1385)، بررسی و تحلیل ملاحظات امنیتی و ژئوپلتیکی مناطق استراتژیک ایران؛ مطالعه موردی: منطقه شمال غرب، فصلنامه آفاق امنیت، شماره 1، تهران: مؤسسه مطالعات کاربردی.
- حکمت‌نیا، حسن؛ موسوی، میرنجم (1385)، کاربرد مدل در جغرافیا گرایش برنامه‌ریزی شهری و ناحیه‌ای، انتشارات علم نوین.
- خلیلی، رضا (1381)، مهاجرت نخبگان پدیده‌ای اجتماعی یا موضوع امنیت ملی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پنجم، شماره 2، صص 123-442.
- رهنمایی، محمدتقی؛ پورموسوی، سیدموسی (1385)، بررسی ناپایداری‌های امنیتی کلانشهر تهران براساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره 57، پاییز 1385، صص 177-193.
- زارع شاه‌آبادی، اکبر؛ ترکان، رحمت‌الله (1390)، بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، سال چهارم، شماره 2، تابستان 1390، صص 133-156.
- شاطریان، محسن؛ اشنویی، امیر؛ گنجی‌پور، محمود (1393)، تحلیل راهبردی مناطق مرزی، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات شهری، شماره یازدهم، تابستان 1393، صص 87-101.

- پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز 1395)
- صدیق، مهدی؛ صدیق، محمد؛ اکبری، مهناز(1395)، بررسی عوامل مؤثر بر امنیت شهرهای مرزی در استان آذربایجان غربی، نشریه علوم و فنون مرزی، سال هفتم، شماره 2، تابستان 1395، صص 1-22.
 - صدیق سروسناتی، رحمت‌الله(1384)، بررسی برخی از عوامل تهدیدکننده امنیت اجتماعی، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، ج 2، زیر نظر معاونت اجتماعی ناجا، تنظیم احمد کاهه، تهران: نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، معاونت ناجا.
 - عمید، حسن(1355)، فرهنگ عمید، ذیل مدخل (قاچاق)، مؤسسه انتشارات امیرکبیر.
 - فقهی فرهمند، ناصر؛ زنجانی، سعید(1392)، ارتباط بین امنیت اجتماعی با مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و رفاه اجتماعی؛ مورد مطالعه: خانواده‌های شهر تبریز، فصلنامه تخصصی دانش انتظامی، آذربایجان شرقی، سال دوم، شماره 8، بهار 1392، صص 128-151.
 - قانون برنامه چهارم توسعه(1383)، بخش سوم، فصل 8.
 - قماش، سعید(1388)، مطالعه و بررسی جرم دزدی از دیدگاه فقه، حقوق و قانون مجازات اسلامی، فصلنامه فقه اهل بیت فارسی، شماره 15.
 - کریمیان، علی؛ مرادیان، محسن؛ عباسی، علی(1389)، نقش نیروی انتظامی در تأمین امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی، شماره 12، صص 7-50.
 - محبوبی‌منش، حسین(1385)، تأملی کوتاه درباره آسیب‌های اجتماعی به‌عنوان مسئله امنیت عمومی، فصلنامه دانش انتظامی، شماره 3، صص 9-31.
 - محمدی، علی؛ امیری، یاسر؛ جوهر، محمود(1393)، اولویت‌بندی وضعیت شاخص‌های امنیت اجتماعی و رتبه‌بندی استان‌های کشور از نظر سطح امنیت اجتماعی با استفاده از روش تحلیل رابطه-ای خاکستری (GRA)، فصلنامه انتظام اجتماعی، سال ششم، شماره 3، پاییز 1393، صص 6-33.
 - مصطفی‌زاده، لیلا(1393)، بررسی جرم‌شناختی عوامل مؤثر بر قاچاق کالا در مرز بازرگان، استاد راهنما: دکتر محمدابراهیم شمس تاتری، پردیس بین‌المللی ارس.
 - موسوی، میرنجم؛ زنگی‌آبادی، علی؛ تقوایی، مسعود؛ وارثی، حمیدرضا؛ زیاری، کرامت‌الله(1388)، تحلیل ساختار فضایی شهرهای مرزی استان آذربایجان غربی با استفاده از تحلیل‌های آماری چندمتغیره و شبکه‌های عصبی، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره 71، بهار 1389، صص 107-121.
 - نجات، سیدامیررضا؛ یآوری، علیرضا(1388)، تهیه و تدوین شاخص‌های عملکرد انتظامی(امنیت اجتماعی)، دوماهنامه توسعه انسانی پلیس، سال ششم، شماره 27، بهمن و اسفند 1388، صص 126-147.
 - نونزاد، مسعود(1377)، راهی به سوی توسعه پایداری، ماهنامه اطلاعات سیاسی اقتصادی، مرداد و شهریور، سال 12، شماره‌های 131-132، صص 177-193.

- ولیدی، صالح (1385)، حقوق جزای اختصاصی، ج 1، تهران.
- ویسی، هادی؛ محمدی‌نژاد، شهناز (1395)، تأثیر قاچاق موادمخدر بر امنیت اجتماعی، نشریه جغرافیا و توسعه، شماره 42، بهار 1395، صص 107-126.
- یآوری بافقی، امیرحسین؛ صالحی صدقیانی، جمشید؛ هاشمی، صدیقه‌سادات (1389)، تعیین تأثیر قاچاق موادمخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال پنجم، شماره 4، زمستان 1389، صص 586-607.
- Jih-jeng, h and gwo-hshiung, t and hsiang-his, l, 2009, a revised vikor model for multiple criteria decision making-the perspective of regret theory, the smithsonian/nasa astrophysics data system, vol 35, pp. 761- 768.
- Hung-yi, w and gwo-hshiung, t and yi-hsuan, C, 2009, A fuzzy mcdm approach for evaluating banking performance based on balanced scorecard, expert systems with applications, vol36, pp.10135-10147.
- Atashin panjeh, s & sasani, a, 2013, applying logarithmic fuzzy preference programming and vikor methods for supplier selection: a case study, journal of American science, vol9, pp. 105 -109.
- Chen, Tung, 2006, creating social capital nongo renemental development oganization, pp.
- Wæver, O (1993). Identity, Migration, and the New Security Agenda in Europe, Denmark: St. Martin's Press.

